

Користін Олександр Євгенійович,
доктор юридичних наук, професор,
головний науковий співробітник
Державного науково-дослідного
інституту МВС України

РОЗВИТОК СТРАТЕГІЧНОЇ АНАЛІТИЧНОЇ КОМПОНЕНТИ В ДІЯЛЬНОСТІ ОРГАНІВ ПРАВОПОРЯДКУ

Давно стало очевидним, що правоохоронна практика, зокрема, протидія злочинності потребує оновлення, інновації, оптимізації за рахунок позитивних змін саме на рівні її аналітичного забезпечення. Водночас з появою сучасних інформаційних й телекомунікаційних технологій в умовах глобальної експансії злочинності, враховуючи характер, складність та обсяги кримінальних викликів, правоохоронні органи потребують принципової зміни методології та підходів, які визначають важливість використання методів аналітичної роботи не лише як інструменту збирання доказів, а також як ресурсу стратегічного менеджменту, прогнозування на основі оцінювання ризиків, підвищення спроможностей та виявлення вразливостей – упровадження повноцінних проактивних інструментів аналітичної розвідки.

Розвідувальна компонента аналітичної діяльності потребує постійного удосконалення аналітичної практики та обізнаності керівної ланки органів та підрозділів Національної поліції України щодо специфіки використання аналітичних матеріалів у процесі ухвалення управлінських та процесуальних рішень. Саме тому особливо важливим є зосередження уваги на концепціях та ключових процесах поліцейської діяльності у сфері інтелектуальної аналітичної роботи, а також кращого розуміння аналітиками й, особливо, керівниками правоохоронних підрозділів нової парадигми у сфері поліцейської діяльності.

Загалом сьогодні в тренді вітчизняних безпекових концепцій, стратегій та планів є ризик-орієнтований підхід, стратегічний аналіз, прогнозування тощо. Дійсно це виклики часу і сучасного підходу до організації діяльності органів правопорядку. Успіх інноваційного розвитку інформаційно-аналітичної діяльності сьогодні є результатом спільних зусиль. І це не лише сучасні аналітичні інструменти, технічне обладнання, хоча вони теж важливі.

Перш за все, це питання комплексне і в розвинених правоохоронних системах реалізується в межах відповідних моделей, на основі упровадження відповідної філософії та культури. Обравши шлях євроінтеграції, українські правоохоронні органи визначились із упровадженням самої сучасної моделі ІЛР. Комплекс питань, які необхідно вирішувати у зв'язку з цими процесами є багатоаспектним і непростим.

Проактивна поліцейська діяльність, закладена в поняття ІЛР, вимагає від аналітиків, політиків, керівників правоохоронних органів та інших осіб, що відповідають за прийняття рішень, нових навичок і компетенцій. Це також означає необхідність обізнаності осіб, що приймають рішення, про можливість проведення аналізу та про те, як використовувати його результати.

Намір передбачення конкретної загрози, зокрема, розглядається через визначення майбутніх поведінкових патернів (зразків, шаблонів, моделей, систем) для посилення на проактивному компоненті. Перехід до формату INTELLIGENCE був частково простимульований бажанням посилити проактивний підхід, який використовують для ефективного запобігання деструктивним явищам замість традиційного реагування на вчинені протиправні дії. Для того, щоб вжити власне запобіжні заходи, і потрібен проактивний підхід. Проактивність, натомість, вимагає наявності компонента передбачуваності, якщо характеризуємо загрозу. Якщо діяльність є унікальною за своєю природою, ми навряд чи матимемо можливість визначити певні майбутні події через те, що нам потрібна «історія», аналогічні інциденти, зв'язок між якими можливо простежити, встановивши певну залежність.

Незважаючи на можливість виникнення певних відхилень у короткостроковій перспективі, більшість тенденцій та проблем залишаються незмінними до моменту прийняття рішення про вжиття дієвих заходів. Значення патернів є особливо важливим, вони є «ядром» так званого першого закону INTELLIGENCE: *найбільш чітким індикатором потенційної злочинної діяльності є аналогічні дії, що вчиняються зараз.*

Особи, які проявили певні можливості та скористалися ними, будуть продовжувати доти, поки їх не зупинять, і таким чином можливим стане визначення патерну конкретної повторюваної діяльності. Стратегічний менеджмент патернів (обставини інцидентів та поведінкова специфіка) буде

оптимальним форматом, на відміну від індивідуальних розслідувань.

Суто з аналітичного погляду, ідентифікація патернів (обставини інцидентів та поведінкова специфіка) є першим кроком на шляху до запровадження проактивного підходу. Навіть дескриптивний (описовий) аналіз патернів щодо вчинених у минулому злочинів може бути використаний для прогнозування майбутньої динаміки. Також існує думка, що безперервність ланцюга подій, які характеризують досліджуваний патерн, може бути порушена лише вжиттям відповідних заходів.

Інша складова комбінованого процесу прогнозування в контексті INTELLIGENCE – вплив на тих, хто приймає рішення. Базовою у цьому випадку є аксіома аналітичної розвідки: аналітична розвідка, що не впливає на мислення того, хто приймає рішення, не є справжньою аналітичною розвідкою.

Водночас жодним чином не применшується цінність підтримки процесу розслідування, надання консультацій та іншої, не менш важливої роботи, яку виконують аналітики, але аналітична розвідка – це процес формування знань.

Загалом проактивна діяльність в правоохоронній сфері означає запобіжні дії, які здійснюються до того, як виникають проблеми або загрози. Це підхід, що фокусується на попередженні небезпек, а не на реагуванні на вже існуючі інциденти. Проактивні заходи можуть включати:

- аналіз ризиків: *оцінка потенційних загроз і вразливостей для визначення можливих джерел небезпеки;*

- моніторинг: *постійне спостереження за ситуацією для виявлення будь-яких підозрілих або потенційно небезпечних дій;*

- планування: *розробка та впровадження планів дій на випадок надзвичайних ситуацій, включаючи навчання співробітників і проведення тренувань;*

- профілактика: *вживання заходів для усунення або зниження ймовірності виникнення загроз, наприклад, встановлення систем безпеки, оновлення програмного забезпечення, посилення контролю доступу;*

- освіта та підготовка: *проведення навчальних програм для персоналу з метою підвищення їх обізнаності щодо безпеки та здатності ефективно реагувати на потенційні загрози.*

Проактивна діяльність допомагає мінімізувати ризики і забезпечити більш надійний захист від можливих небезпек.

Аналітика відіграє ключову роль у проактивній діяльності. Вона дозволяє ідентифікувати, оцінювати та прогнозувати потенційні загрози, а також розробляти ефективні стратегії для їх попередження. Розглядають наступні способи, як аналітика використовується у проактивній діяльності:

1. *Оцінка ризиків:* Аналітичні інструменти допомагають визначити слабкі місця в системах безпеки, оцінити ймовірність виникнення різних загроз і визначити їх можливі наслідки. Це дозволяє приймати обґрунтовані рішення щодо пріоритетних заходів безпеки.

2. *Моніторинг даних:* Системи аналітики збирають і аналізують великі обсяги даних у реальному часі для виявлення аномалій, підозрілих дій або потенційних загроз. Це дозволяє оперативно реагувати на можливі інциденти ще до їхнього виникнення.

3. *Прогнозування загроз:* Використовуючи історичні дані та сучасні алгоритми, аналітичні системи можуть прогнозувати майбутні загрози та тренди, що дозволяє розробляти превентивні заходи.

4. *Оптимізація ресурсів:* Аналітика допомагає ефективно розподіляти ресурси безпеки, визначаючи найбільш критичні області, які потребують уваги. Це забезпечує максимальну ефективність захисних заходів при обмежених ресурсах.

5. *Підтримка прийняття рішень:* Аналітичні дані надають обґрунтовану інформацію для прийняття стратегічних рішень щодо безпеки, включаючи вибір технологій, політик і процедур.

6. *Розробка політик та процедур:* На основі аналітики можна розробляти політики та процедури, що забезпечують ефективне попередження загроз і реагування на них.

Загалом, аналітика є невід'ємною складовою проактивної діяльності в сфері діяльності органів правопорядку та безпеки в цілому.